

כפיה אנטי דתית בצה"ל

לקט תיאורים ועדויות

י"ט אלול תשע"ו

- 2 בניגוד לפקודות - כפיה לשירות בגדוד מעורב
- 3 עשרות חיילי הנדסה קרבית אולצו להתגלח
- 4 עדויות מפי משתתפים בקורסים וסדנאות בצה"ל בשנים האחרונות
- 4 ג', מג"ד (במיל') - בינ"ה
 - 4 י', מ"פ (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם בתשע"ו
 - 5 ק', אל"מ (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם בשנת תשע"ב
 - 5 א', מג"ד (במיל') השתתף בשבת בבינ"ה במסגרת קורס מג"דים
 - 5 ד', מג"ד (במיל') השתתף במספר שבתות של בינ"ה
 - 5 נ', מג"ד (במיל'), השתתף בשבת חינוך של בינ"ה בקיץ תשע"ה
- 7 איסור על כניסת הרבנים הראשיים
- 7 הכנסת ספרי תורה בצבא
- 7 גידול זקן בצה"ל
- 8 השתתפות בהצגות
- 8 קורס נגדים - ביקור חובה ב"בית הפתוח"
- 8 סיור בעיר העתיקה - ביקור חובה בכנסית הקבר

בניגוד לפקודות¹

צה"ל מאלץ חיילים דתיים לשרת בגדוד המעורב קרקל

צה"ל כופה על חיילים דתיים לשרת ביחידות לוחמות מעורבות בניגוד לרצונם ולפקודות השילוב הראוי.

בדיקת העיתון 'בשבע', בעקבות תלונה שהוגשה לעמותת 'צו אחד', מעלה כי חיילים דתיים גויסו בעל כורחם לגדוד קרקל שבו משרתים לוחמים ולוחמות כתף אל כתף. בקשות חוזרות ונשנות שלהם לעבור ליחידות לוחמות שיש בהן הפרדה מגדרית נענו בתגובה עיקשת של סירוב והתחמקות.

יצחק (שם בדוי), חייל שהתחזק רוחנית עוד לפני שירותו הצבאי, מספר שהוא עצמו דרש לעבור ליחידה נפרדת אך סורב: "קיבלתי שיבוץ לגדוד קרקל, לא ידעתי שזה גדוד מעורב. אמרו לי רק שזהו גדוד לוחמה שמגן על גבולות המדינה בגבול מצרים. רק כשנכנסתי לגדוד, הבנתי שמדובר בשירות מעורב. אני לא מבין איך ראו אותי עם כיפה וציציות בחוץ, ובכל זאת שלחו אותי לקרקל, אפילו בלי לשאול לפני כן אם אין לי בעיה לשרת ביחידה מעורבת". גם יצחק חווה תסכולים רבים: "כל מפקד התנער מאחריות, טען שהנושא לא בסמכותו וגלגל את האחריות הלאה. אני כבר מיואש. רציתי להגן על המדינה, אבל אולי עשיתי טעות. זה אבסורד שצה"ל לא מגן על הזכויות הדתיות של חיילים שמגנים על המדינה."

גם דן (שם בדוי) ביקש מהמ"פ (שהוחלף לאחרונה) לעבור מקרקל לגדוד נפרד מסיבות דתיות, וכמו חבריו אף הוא סורב. דן אף נדרש לגלח את זקנו למרות שגידל אותו מסיבות דתיות. ערעור שדן הגיש נדחה בתשובה בעל פה וללא נימוק, בניגוד לפקודות

¹ <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/330236>

עשרות חיילי הנדסה קרבית אולצו להתגלח²

עשרות חיילים דתיים, טירונים בבית הספר להנדסה קרבית (בהל"ץ) אולצו השבוע להתגלח כתנאי ליציאתם הביתה לשבת. כך נודע לעמותת "צו 1" שהוקמה השבוע על מנת לסייע לחיילים להתמודד עם בעיות דת בצה"ל.

מתוך למעלה מ-60 חיילים בני ישיבות שהתגייסו בימים האחרונים להנדסה קרבית, רק בודדים קיבלו "פטור זקן" - אישור לגדל זקן כפי שנהגו לפני הגיוס לצה"ל. עשרות החיילים האחרים חויבו להתגלח.

אחד החיילים ששמו שמור במערכת, העיד "למדתי בישיבה גבוהה, אני מגדל זקן רוב חיי בגלל סיבות אמוניות בהן אני מאמין. לפנות בוקר הודיעו לכל מי שלא קיבל פטור זקן זמני מהבקו"ם שיש לו שתי אפשרויות - או שאתם נשארים לשבת בבסיס או שאתם מגלחים את הזקן ויוצאים הביתה.

"הייתי בהלם. למה גורמים לבחור בין שני עקרונות וערכים שאני מאמין בהם? אחד הוא גידול הזקן והשני הוא כיבוד הורים. למה אני צריך 'להפתיע' את ההורים שלי בשיחת טלפון שאני לא מגיע לשבת הביתה אחרי שבועיים שלא התראינו? הרגשתי פשוט עוול גדול והתחלתי לבכות"

² <http://www.inn.co.il/News/News.aspx/328538>

עדויות מפי משתתפים בקורסים וסדנאות בצה"ל בשנים האחרונות:³

• ג', מג"ד (במיל'):

לפני ארבע שנים השתתפתי בשבת בבני"ה, ומאז שמתי X גדול על הארגון, וכל מה שקשור אליהם. ב-2011, המח"ט הביא את כל המפקדים, מרמת מ"פ לשבת בתל אביב בנושא "יהדות ומורשת". האירוח התקיים במלון רות דניאל, שהוא מרכז רוחני של הרפורמים. אני לא אדם קיצוני, אין לי בעיה עם פלורליזם. אם היו מביאים את הרפורמים בתוך קשת של דעות, עוד הייתי יכול להסתדר עם זה. אבל זאת היתה שבת שהרפורמים הם כל כולה.

היהדות שהוצגה היא יוכי ברנדס ודב אלבוים, ללא שום איזון. מי שאין לו מגע שוטף ורקע קודם ביהדות, קיבל את זה ממש כתורה מסיני, זו היהדות שהוא מכיר. הספר "הפרדס של עקיבא" של יוכי ברדנס הסתובב שם. שוב, לי אישית לא היתה בעיה אם היתה מיד אחריהם הרצאה נגדית של האמת שלנו. ה"יהדות והמורשת" בנושא השבת, הוצגו רק מנקודת מבט חילונית ורפורמית...

אחרי השבת הזאת הבנתי שאת הגדוד שלי אני לא לוקח לשום דבר שקשור לבני"ה.

בסוף אימון גדודי, רציתי לתת צ'ופר למחלקה המצטיינת באימון. נתתי תקציב שיבחרו מה שהם רוצים. לשמחתי, הם ביקשו סיור באתרי קרבות באזור ירושלים. פניתי לגורמים הרלוונטיים בחיל החינוך כדי לקדם את הסיור, והם הפנו אותי להרטמן, בינ"ה, ועוד אחד. אני לא הייתי מוכן, וארגנו עצמאית סיור בהדרכת אלידע בר שאול. אבל, התשלום היה חייב לעבור דרך בינ"ה. אי אפשר לעשות סיור בלי בינ"ה.

אם לא הייתי חד ומתעקש על בחירת המדריך, בינ"ה היו לוקחים לאן שיקחו. "אתרי קרבות" באזור ירושלים אצל בינ"ה היה מוביל את החיילים שלי ל"מוזיאון על התפר" שנמצא בעמדת בית תורג'מן, שם היו לומדים על סובלנות, "מציאות רווית קונפליקטים, רוח זכויות האדם", וכד'. **אני ביקשתי מורשת קרב, לא סובלנות.** חיל החינוך מפנה ישירות למקומות כאלו. אם היה קצת מאוזן, הייתי מוכן לשמוע כיוונים אחרים. אבל זו תופעה בולטת שמנסים להוציא **כל סממן יהודי או לאומי.** ולהפוך הכל לערכים אוניברסליים. אני בעד ערכים והומניות, אבל בלי לבטל את היהדות והלאומיות."

• י', מ"פ (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם בתשע"ו:

"חמישה ימים לפני פסח החליטו בצה"ל שזה הזמן הנכון לעשות חינוך מחדש לקציני צה"ל... **סדנת מחצבי"ם שמופקת ע"י מכון הרטמן** - הוזמנו אליה כל קציני אוגדת מילואים מתפקיד מ"פ ומעלה... הפרופסור פתח ואמר שהמטרה היא "לא רק אתם, אלא שתעבירו את הדברים לכל בני המשפחה"... במקום "והגדת לבנך" על סיפור יציאת מצרים וקבלת תורה, הפרופסור אמר שהוא עדיין מתלבט אם זה באמת היה, "זה רק נרטיב, ועכשיו יש **יהדות מתקדמת**"..."

אנחנו **קהל שבוי**, למרצה יש מיקרופון והוא שולט בשיחה, ואין לנו יכולת להתבטא. אם פלורליזם אז למה לא לשמוע את כל הדעות - גם של היהדות האמיתית האורתודוקסית?

"כי זה מה שמפקד האוגדה רוצה שתשמעו, הוא בחר את התכנים". ואכן מפקד האוגדה קם ואמר בריש גלי - "חשוב לי שזה הדברים שתשמעו"..."

זו הייתה אוגדת המילואים הראשונה שקיבלה את "השינויים הארגוניים" שצה"ל עשה כשהעביר את תודעה יהודית לחיל חינוך. אם הרב רונצקי פעל בזהירות וברר תכנים כדי שיתאימו לכולם, הרפורמים לא מתביישים, הם אומרים **הכל ובקול רם, כי הם כרגיל מהמיינסטרים, להם מותר**..."

³ לקט מתוך עדויות שהתפרסמו בדו"ח מרכז ליב"ה - "פלורליזם כפוי" בצה"ל

- **ק', אל"מ (במיל') שהשתתף בסדנת מחצבי"ם בשנת תשע"ב:**

"הגענו לסדנת מחצבי"ם בגבעת התחמושת בירושלים. יום אחד מתוך הסדנה התקיים במכון הרטמן, ועסק בסוגיות של זהות יהודית. בין היתר, הוצגו הזרמים ביהדות. לצורך הצגת כל זרם לא הובא נציג הזרם, אלא אנשי המכון הציגו את הזרמים השונים בפני המשתתפים, אשר לחלקם זהו המפגש הראשון עם זרמים כמו החרדים.

ראש המכון דאז, (דוד הרטמן ז"ל) הציג את הציבור החרדי, והגדיר מיהו חרדי: **"חרדי - מי שחרד משינוי"**. בודאי שאף חרדי לא היה מגדיר את עצמו כך, וזה מה שמוצג למי ששומע לראשונה על הזרמים ביהדות..."

- **א', מג"ד (במיל') השתתף בשבת בבינ"ה במסגרת קורס מג"דים:**

במסגרת קורס מג"דים במילואים, הוזמנו לשבת במלון בתל אביב בנושא: "ייעוד וייחוד", בהובלת בינ"ה. מבחינתי השבת היתה מלאה בתכנים בעייתיים. בכל השיחות היתה הרבה ביקורת על 'הממסד האורתודוקסי', חלק מהמרצים היו מנוער מרצ, קו מאוד ברור. אמנם בסוף הציגו פורום של אשה דתית מול רפורמית, לפחות היו את שתי הדעות... הפריע לנו שהנושאים משכו כל הזמן לחדשנות, לרפורמה, והוצג כמה זה חשוב ואין שום בעיה ברפורמה.

- **ד', מג"ד (במיל') השתתף במספר שבתות של בינ"ה:**

השתתפתי כמה פעמים בשבתות של בינ"ה בתל אביב. במסגרת קורס מג"דים, היינו בשבת במלון רות דניאל של הרפורמים, והיתה פשוט שבת שלמה של ציניות וצחוק על הדתיים. המטרה של השבת היתה לערער את כל התפיסה של היהדות. אם זה היה ברצינות, היה אפשר להתווכח. אבל הכל היה לעג, ציניות. לא דיברו אידאולוגיה. המרצה הציגה סיטאוציות מחיי הדתיים - "טקס נטילת ידיים" תוך צחוק וזלזול על השתיקה בין הנטילה לברכה, הקולות ("אמ.. אמ..") וההסברים ("שכחו את המלח").

התפיסות שבאות מהבית מדרש של בינ"ה, שהמדינה היא קודם כל דמוקרטית, ורק אח"כ יהודית. שמירה על חיי פלסטינים קודמת לשמירה על חיי חיילי צה"ל. אם נפסיק להיות מוסריים - אין לנו זכות קיום. לדבריהם, אם לשמור על ביטחון המדינה זה להיות לא מוסריים - עדיף לא לשמור על ביטחון המדינה. בבינ"ה התנהל דיון האם המפקד של אלאור עזריה היה צריך לירות בו - כי הוא רוצח שפל...

- **נ', מג"ד (במיל') השתתף בשבת חינוך של בינ"ה בקיץ תשע"ה:**

"במסגרת קורס מג"דים השתתפנו בשבת של 'בינ"ה' בתל אביב, שבת לזוגות. במהלך השבת היו מס' הרצאות, וסיור בתל אביב.

המפגש הפותח היה עם דב אלבוים, שדיבר על 'המסורת היהודית' שאיננה נחלתם של דתיים בלבד, "השבת בזווית אחרת", חשיבות הקשר עם המסורת היהודית ששייכת לכולם ללא תלות בדת היהודית. הוא הדגיש את הבעייתיות בכך שהחילונים התנערו מ'היהדות', שהיא גדולה מ'הדתיות'. מסר כללי של "לכולם יש מקום ביהדות". רוב האנשים - הדתי הממוצע והחילוני הממוצע - זרמו עם זה. לא היה אנטי מופגן לדתיות, אם כי היתה תחושה בסוף שיש קצת זלזול ביהדות הדתית.

אחר כך היתה "קבלת שבת" עם הזמר קובי אוז ולהקתו, כמובן לפני כניסת השבת. שירי שבת, מסורת, מזרחיים. שכולם ירגישו שותפים. אחר כך התפללנו עצמאית בבית כנסת במלון סמוך, וחזרנו לסעודת שבת.

ליל שבת היה חסר מאוד. גם בסעודה וגם לאחריה לא הייתה שום התכנסות, מישוה שיכווין וידבר לכולם. כל הצוות נעלם. כמי שמכיר את האופי של שבתות אחרות בצבא, יש כאן פספוס גדול. ליל שבת זה זמן שבדר"כ מתפתח בו שיח ערכי, מעלים דילמות מנהיגות, או סיפורי לוחמים, ציונות, מוטיבציה. עושים משהו שמכנס את כולם יחד. נראה היה שאין חשיבה אמיתית על הקטע המאחד, האחוה.

בשבת בבוקר, היתה שיחה נוראית. גם לחילונים.

הגיעה מישהי לדבר על מסרים דומים למסר בדבריו של דב אלבוים, אך נראה היה שהמשימה שהיא קיבלה זה **להטיל רפש בכל מה שקשור לדתיות**. בדבריה היה זלזול גדול בעולם הדתי, מהמשפט הראשון שלה ועד האחרון. היא נתנה דוגמאות גסות, מילים מהרחוב, ושפכה את כל האנטי שיש לה בלב על הדת, **פשוט השתלחות בדתיים**. גם החילונים הזדעזעו. אני לא נשארתי עד הסוף. דתיים אחרים שנשארו הסבירו שנשארו רק כדי לכבד ולא לפגוע, אך הרגישו בדיוק אותו דבר. אני יצאתי כי בעיני זה לא המקום להתווכח.

שבת כזו, ובייחוד השיחה הזו, ממה איננה מאחדת. זה מפורר. המסר שלה היה מסר של שנאה. בנוסף, לא היתה נגיעה בעולם הצבאי. השבת היתה סמינריון אזרחי לכל דבר, ולא היה שום עיסוק בהשלכות ובשייכות של נושאים כמו זהות יהודית וערכים אלינו כמפקדים וחיילים בצבא.

מקרים נוספים:

• איסור על כניסת הרבנים הראשיים

באדר תשע"ו נאסר על הרבנים הראשיים להשתתף בטקס הכנסת ספר תורה בחטיבת הקומנדו. לאחר לחץ תקשורתי האיסור בוטל.

• הכנסת ספרי תורה בצבא

תמוז תשע"ו - נתנה הוראה מאכ"א לבטל את הכנסת ספר התורה במחנה רמון שתוכננה זמן רב לפני ההנחיה הכללית של אכ"א להשהיית הכנסות ספרי תורה בצה"ל. לאחר לחץ מצד מפקד הבסיס ומפקד חיל האוויר הושגה פשרה לפיה האירוע יתקיים אך ללא תהלוכה. במהלך האירוע נכח במקום נציג אכ"א שצילם את כל האירוע. לאחר האירוע (שבפועל כלל גם תהלוכה) הוזמן רב הבסיס לחקירת מצ"ח בעניין זה.

שבוע לאחר מכן היה סיפור דומה שראש אכ"א הורה לבטל הכנסת ספר תורה בבסיס של הנח"ל.

• גידול זקן בצה"ל

בדצמבר 2015 נכנסו לתוקף הנחיות חדשות בנוגע לאישור גידול הזקן בצבא, במסגרתן הוקשחו הנהלים לקבלת אישור לגידול זקן. על פי הנהלים החדשים, לא מספיקה המלצת הרב הצבאי אלא יש צורך באישור נוסף ע"י מפקד ישיר בדרגת סא"ל, ולאחר מכן אישור קצין שלישות בדרגת אל"מ⁴. בעקבות כך פורסמו עדויות רבות של חיילים דתיים שהוכרחו לגלח את זקנם כיוון שלא קיבלו אישור להמשיך ולגדל אותו. לאחר לחץ ציבורי הובטח רשמית ע"י צה"ל כי חיילים דתיים לא ייפגעו, אך המציאות מוכיחה אחרת.

בהמשך (אפריל 2016), פורסמה הנחית ראש אכ"א כי גם חייל או קצין שקיבל אישור זקן, לא מורשים להשתתף בטקסים ייצוגיים⁵. יתרה מכך, במקרים בהם ההשתתפות בטקס הכרחית (כגון בטקס סיום קורס) החייל / הקצין יודח מהקורס אם לא יגלח את זקנו.

דוגמאות:

1) ב-14.6.2016 נדרש צוער בקורס קצינים של הגנה אווירית (הגנ"א) לגלח את זקנו שעות ספורות לפני טקס סיום הקורס בשל פקודת הזקן, למרות שקיבל לכך אישור מרבנות חיל האוויר. הצוער איום בהדחה מהקורס אם לא יגלח את זקנו ונאלץ להתגלח בכדי לא לפגוע בעתידו הצבאי⁶.

2) מוקדם יותר פורסם⁷ כי חייל שהיה עתיד לצאת לקורס פיקודי לא קיבל אישור לגדל זקן למרות המלצת הרב הפיקודי, כיוון ש"מצופה ממפקד בעתיד להתגלח".

3) ב-14.4.16 נאמר ללוחמים בגדוד 202 בחטיבת הצנחנים, כי החיילים הדתיים עם הזקנים אינם יכולים לקחת חלק בטקס רשמי וייצוגי שיתקיים ב"יד ושם", כיוון שעל פי הנוהל החדש מי שמשתתף בטקס - חייב להיות מגולח גם אם יש לו אישור לגדל את זקנו⁸.

⁴ <http://www.93fm.co.il/radio/286020>

⁵ http://www.mako.co.il/news-military/security-q1_2016/Article-1ed719a73b25351004.htm

⁶ "אם לא תתגלח לא תשתתף בטקס הסיום", אתר החדשות סרוגים

⁷ מקומם: זו התשובה שקיבל חייל שביקש לגדל זקן, אתר החדשות סרוגים

⁸ <http://www.kipa.co.il/now/67278.html>

(4) בחדשות ערוץ 2 פורסם⁹ כי חייל שהגיש בקשה לקבל "פטור זקן" קיבל ממפקדו את התשובה הבאה: "שמירת מצוות וניהול אורח חיים דתי אינם מהווים עילה עבור גידול זקן". בדובר צה"ל הדגישו לאחר מכן כי לא מדובר במדיניות צה"ל, אך מקרה זה מדגיש כי כיום לכל מפקד ישנה אפשרות לקבוע קריטריונים בעצמו, ואין מדיניות ברורה המונהגת בכלל הצבא.

(5) פורסמו מקרים רבים נוספים בהם חיילים דתיים לא קיבלו אישורים¹⁰. בחודש תמוז תשע"ו עוכבו כ-20 לוחמים בני ישיבות שנשלחו על ידי יחידותיהם לקורס מכי"ם בביסל"ח מחוץ לבסיס במשך יום שלם בטענה שלא יוכלו להיכנס לקורס מכי"ם בלי להוריד את זקנם כיון שלא קבלו אישור על אף שהם הגישו בקשה לאישור זקן ביחידתם, ללא שיתאפשר להם לקבל אוכל, רק לאחר לחץ חיצוני התאפשר להם להתחיל את הקורס.

• השתתפות בהצגות

השתתפות חובה לחיילי צה"ל בהצגות שכללו תכנים פרובוקטיביים בתיאטרון הבימה והקאמרי ("גטו", "לחנך את ריטה", "גורדיש")¹¹.

• קורס נגדים

בקורס נגדים בכירים, במסגרת מה שנקרא 'סיור חוקר' נערך סיור ב"בית הפתוח" (להט"ב), בכנסיה ובמרכז הרפורמי לדת ומדינה. בעקבות תלונות של נגדים הביקור בכנסיה ובמרכז הרפורמי אינם חובה, אבל הביקור ב"בית הפתוח" נשאר חובה. (ראה פירוט הלו"ז בנספח א') כמו כן, מועברים בקורס תכנים שקשורים ליחס לירושלים 'במבט שונה' ולמאבק הבין דתי בעיר ומועבר על ידי חברה חיצונית שנקראת סטיוארץ.

• סיור בעיר העתיקה

בסיורים שעורך חיל חינוך בעיר העתיקה חובה להשתתף בסיור בכנסית הקבר ובסיור בעקבות האיסלם, אבל הביקור בכותל מוגדר כ'רשות' ובו כל אחד יתייחס לכותל כרצונו ניתן לראות את הלוז¹²:

שעות	תוכן
10:15-10:45	התכנסות ופתיחה בשער יפו
10:45-12:15	סיור ברובע היהודי "דע מאין באת ולאן אתה הולך"
12:15-13:00	ארוחת צהריים וזמן בכותל- זמן חופשי לכל חייל להתייחס לכותל כרצונו
13:00-13:30	הליכה לכנסיית הקבר בתוך הרובע הנוצרי העתיק
13:30-15:00	סיור בכנסיית הקבר "למי צלצלו הפעמונים..."
15:00-15:15	הליכה למגדל דוד
15:15-16:15	תצפית איסלם "סהר בשמי הרקיע"

⁹ אתר חדשות ערוץ 2

¹⁰ 50 חיילים דתיים חוייבו לגלח זקנם עד יום ראשון, אתר החדשות סרוגים

¹¹ עולם קטן, גיליון 537, פרשת כי תשא תשע"ו

¹² אבישי גרינצ'יג, פייסבוק